

A „K” távbeszélő hálózat a honvédség szemszögéből

A „K” hálózat, teljes nevén Közigazgatási Távbeszélő Hálózat nem az MH állandóhelyű hálózatrésze volt. A hálózatot a Magyar Posta üzemeltette a legfelsőbb párt és állami vezetők távbeszélő távközlési igényeinek kielégítésére. Üzembe helyezésekor kimondottan zárt hálózat volt, nem volt külső kapcsolata más hálózattal. A honvédség 1990.-ben több mint 150 mellékállomást használt, elsősorban a katonai felső vezetés, vidéken a hadseregparancsnokságon, helyőrség-, MHP- (MHTP) és a hadosztályparancsnokok valamint a Legfelsőbb Katonai Bíróság és Katonai Ügyészségek, valamint területi vezetői számára nyújtott lehetőséget az egymás közötti hívásra. Az MH részére ideiglenes használatra további két trónkvonal (151-xx, valamint a 152-xx számmal), míg az előkészített hálózatokban 4 trónkvonal és egy végközpont volt fenntartva 20 darab mellékállomással. Az MH távhívó hálózatának az érintett katonai szervezethez való kiépítéséig ez volt a katonai vezetők közötti egyetlen automatikus hívású kapcsolat. Az MH távhívó hálózatának folyamatos fejlesztése és a fent említett beosztású személyek (szervek) távhívó hálózatba való bekapcsolásuk után is ragaszkodtak a „K” mellékállomásukhoz. Egyes vezetők még akkor is a „K” vonalon hívták egymást, ha már rendelkezésükre állt az MH, lényegesen nagyobb forgalomképességű hálózatának fővonala. A hálózat 1996.-ban való megszüntetése semmilyen fennakadást nem okozott a katonai vezetésben.

A „K” vonal (itt nem hangzik jól, de vállalom a kijelentést) idővel státuszszimbólummá lett.

Először is le kell szögezni, a „K” hálózat nem volt „Titkos”, vagy titkosított hálózat, inkább volt titokzatos. Létesítésekor valójában a párt és az állami vezetés legfontosabb távközlési rendszere volt, de a magyar közcélú távközlési hálózat minőségi és mennyiségi fejlesztése során, a '70.-as évek végétől kifejezetten szimbólummá vált. A hálózat használóit tartalmazó telefonkönyvek titkos minősítésűek voltak ugyan 1987.-ig, de a teljes hálózat, a hálózaton folytatott beszélgetések nyíltak voltak. Ennek ellenére minden katonai vezető abban a hiedelemben élt, hogy a „K” vonal, titkosított és mindent nyíltan lehet beszélni rajta. Sajnos, ennek tudatában sem volt hajlandó a híradó vezetés közzétenni, hogy a hálózaton nem szabad minősített információkat továbbítani, ezért sok esetben következtek be nem kívánt események.

Hogyan hozták létre és miért?

A második világháború utáni újjáépítés után sem rendelkezett az ország elfogadható minőségű távbeszélő hálózattal, a belföldi távbeszélő hálózat kizárólag manuális kapcsolással működött. 1947.-ben Gerő Ernő szóbeli utasítására a Magyar Posta létesítette a legfelsőbb párt és állami vezetés részére az automatikus kapcsolású Közigazgatási Távbeszélő Hálózatot, röviden „K” hálózatot. A rendszer kiépítésére azért volt szükség, mert az információáramlás, a vezetők közötti gyors távbeszélő kapcsolattartás stratégiai jelentőséggel bírt. A rendszer telepítését és üzemeltetését szigorú állambiztonsági ellenőrzésen megfelelt és állambiztonsági jóváhagyással rendelkező személyek végezheték.

Az akkori elvárásoknak megfelelően és a behatárolt technikai lehetőségek ellenére részben korszerű, az egész országot átfogó automatikus kapcsolású hálózat jött létre nem egészen egy év alatt. A hálózatban egyetlen, 7D-PBX típusú központ volt, melyet a Posta a HTI BTG Gel-élt hegy alatti védett létesítményében telepített az OLP-től leválasztott területen.

A 7D-PBX rotary rendszerű alközpont, két kezelő munkahelyjel helyezték üzembe. A mellékállomások száma kezdetben Budapesten mintegy 400 darab körüli volt, melyeket a meglévő vezetékes átviteli utakon (kábeleken) juttattak el a felhasználókhoz. A kiadásra tervezett

mellékállomások számára elég lett volna a három számjegyű hívás, de a vidékre tervezett és telepített vonalkoncentrátorok (RR-6 típusjelű) egy-egy 100-as számmezőt igényeltek a rotary jelzésrendszere miatt, ezért a 34 darab kihelyezett vonalkoncentrátor miatt négy számjegyű lett a rendszer. Az RR-6 koncentrátorok egy 2 huzalos, jelzés nélküli trónk áramkörrel csatlakoztak a budapesti központhoz. A koncentrátoron egy időben csak egy személy beszélhetett, amely egymás közötti helyi hívásra nem volt alkalmas. A vidéki vonalkoncentrátorokat általában a posták egy elkülönített részén telepítették, a mellékállomásokat szintén a meglévő kábelhálózatokon adták ki. A „K” vonalak építését és a hálózat üzemeltetését csak alapos állambiztonsági ellenőrzésen megfelelt személyek végezheték.

A megyeszékhelyeken a hálózat létesítésekor az RR-6 koncentrátorok mellékállomásait számsorrendben az alábbi személyek kapták:

- 01. - Megyei Pártbizottság első titkára;
- 02. - Megyei Tanács Elnöke;
- 03. - Megyei rendőrfőkapitány;
- 04. – Katonai helyőrség parancsnok;
- 05. – Megyei bíróság elnöke;
- 06. – műszaki ellenőrző hívószám.

A vidéki koncentrátorok másik részét, egyes kormányzati és MDP védett vezetési létesítményekben, fontos országos hatáskörű közigazgatási, és védelmi szervezeteknél, stratégiai üzemekben telepítették. Többek között a hadsereg parancsnokságokon, OLP-n, légvédelmi hadosztályparancsnokságokon, a Péti Nitrogénművekben, a Sztálinvárosi Vasműben, a Leninvárosi Vegyiművekben, Diósgyőri Vasmű, stb. A koncentrátorokon lévő mellékállomások kiosztása természetesen eltért a megyeszékhelyeken lévőktől, de ezeket is a szervezetek meghatározó állami és politikai vezetői kapták egészen 1956.-ig.

A trónk áramköröket vidékre általában vivős rendszereken létesítette a posta. A mellékállomások kis rendezőit kulccsal zárt vas dobozban végződtették és a továbbvezetést a központi nagy rendezőkre külön kábeleken végezték, azonban a felhasználókhöz a nyílt mellékeket, a városi vonalakat is továbbító kábeleken jutatták el. A felhasználóknál a kábelátkötéseket „lehallgatás ellen védett” lezárható vas dobozokba helyezték. A mellékállomásokat kizárólag a meghatározott személy használhatta, még a titkársága sem! 1956. után a kábeles szakaszok szigorú kialakítása már nem volt követelmény, az üzemeltetés és az üzemeltető személyezettel kapcsolatos szabályok maradtak, de idővel a létesítés és üzemeltetés területén lazultak a szigorú szabályok.

Az hálózat első, mennyiségi fejlesztése a folyamatosan növekvő igények, a felhasználók körének bővülése miatt 1957.-ben kezdődött el. A növekvő igények kielégítése műszakilag Budapesten a 7DPBX központ mellékállomási kapacitásának növelésével volt lehetséges. Műszakilag vidéken sem volt más lehetőség a minőségi, csak a mennyiségi fejlesztésre az RR-6 koncentrátorok számának növelésével. Megyeszékhelyeken és az országos főhatóságoknál 2-3 új koncentrátor telepítésével növelték a bekapcsolható felhasználók számát. A bővítések miatt 1967.-ben tértek át az 5 jegyű hívószámú rendszerre. Az (al)központkezelőket három munkahellyel bővítették és két tudakozó munkahelyet is létesítettek.

A műszaki fejlesztést már 1965.-ben elkezdte a Magyar Posta. A forgalmi kapacitás növelése érdekében több trónköt és több mellékállomást kiszolgáló új postai (PKI) fejlesztésű, de rotary rendszerű koncentrátorral kezdték el, valamint kísérleti mintapéldányként szintén rotary rendszerű végközpont is készült, nem hoztak használható megoldást. Az áttörést 1974.-ben a BHG-ban kifejlesztett ECR (Elektronikusvezérlésű Crossbar Rurál) központcsalád jelentette. A „K” hálózathoz, a 7D-PBX központ jelzésrendszeréhez a központcsaládból az ECR-40 típusjelű távhívó központ jelzésrendszerét illesztette a BHG.

A központra 3-5 trónköt lehetett kapcsolni, melyen a kiadható mellékállomások száma 20, vagy 40 darab lehetett. Rendszerbeállítása után a megyeszékhelyeken, a „K-I”-ben, és a hadsereg parancsnokságon ECR-40 központokkal lettek kiváltva az RR-6 koncentrátorok. Az ECR-40 már lehetővé tette, hogy a saját végközponton lévő mellékállomás is hívható legyen trónk áramkör lefoglalása nélkül.

A mennyiségi fejlesztést követően a honvédség más beosztású személyei is kaptak a béke helyőrségeikben való használatra mellékállomásokat, melyeket már nem kizárólagosan használtak, (átkapcsolással a Hadműveleti Ügyeletesek, helyettesek, titkárság, segítők) ezek többek között az alábbiak voltak:

- Honvédelmi Minisztériumban a miniszter helyettesek, főosztály és önálló osztályvezetők;
- Vezérkarnál a Vezérkarfőnök, helyettesei, csoportfőnökök;
- MN Fűügyelet;
- Hadseregparancsnok helyettesek és hadműveleti osztályvezető;
- Hadosztályparancsnokok;
- Megyei Hadkiegészítő és Területvédelmi parancsnokok;
- Katonai bíróságok (megszüntetésükig) és ügyészségek vezetői;
- Dandárparancsnokok;
- Légvédelmi ezredparancsnokok;
- Fontosabb intézmény parancsnokok;

A „K” vonalakat a honvédség a „Bástya-72” gyakorlatot követően kezdte használni hadosztály, vagy magasabb szintű harcászati gyakorlatokon, bemutatókon. A tábori hálózatban való használatra két vonalkoncentrátor állt rendelkezésre „Szárz réten” (a hadsereg híradó javító műhelyében), itt vehette fel a gyakorlatok híradását biztosító híradó szervezet a vonalkoncentrátorokat. Ezek az RR-6-ok eredeti BHG gyártásúak voltak, lényegében az elektromechanikus felépítésük miatt alkalmatlanok voltak a tábori hálózatban való használatra, de a híradó műhelyeknek köszönhetően általában egy-egy telepítés, áttelepítés utáni javítással időlegesen működőképesek lettek téve. Tábori hálózatban való használatra alkalmas elektronikus elemekkel felépített koncentrátor egy újítás után készült el 1983.-ban, melyből két darab készült el az MN KAJÚ-ban. Az elektronikus koncentrátorok lényegében megfeleltek a tábori környezeti feltételeknek (rázásállóság) és a hálózat megszüntetéséig kiváltották az eredeti gyártmányokat.

A hálózat utolsó jelentősebb fejlesztése 1984.-ben volt, a BM által működtetett, és a szintén fontos tisztséget betöltő párt és állami vezetők gépkocsiba épített „ALTÁJ” rádiótelefon mobil hálózatot (amely szintén nyílt volt, csupán sávfelezővel volt már ellátva, ezzel némileg védve a hagyományos FM vevőkészülékkel való lehallgatástól) a „K” hálózatba integrálták egy kiegészítő ECR-100 telefonközponttal. A nyolcvanas évek végén a „K” hálózat közel háromezer állomással büszkélkedhetett. A hálózat üzemeltetési költségeit természetesen az állam fizette ki.

ALTÁJ mobil rádiótelefonnal a Honvédelmi Miniszter, a helyettese, később államtitkár, valamint a Vezérkar főnöke, a Hadműveleti és a Híradó csoportfőnökök rendelkeztek.

A „K” hálózat a politikai rendszerváltást követően még öt évig működött. Az Antall-kormány 1990.-ben újraosztotta a „K” vonalakat, és mintegy felére csökkentette a használók számát. A „K” hálózat használatát a 1010/1991. (II. 26.) Kormányhatározatban rögzítették. A Kormányhatározat alapján a „K” távbeszélő rendszer az állami, kormányzati és közigazgatási felsőszintű irányító szerveket szolgáló országos kiterjedésű, különcélú hálózat lett.

Új mellékállomás létesítéséről a Miniszterelnöki Hivatal Közigazgatási államtitkára döntött a „K” Távbeszélő Hálózati Bizottság javaslata alapján, engedélye után a létesítést a MATÁV RT. Vezérgazgatóság Üzembiztonsági osztálya végezte. A „K” távbeszélő állomás vonalát személyhez rendelték, amely legfeljebb egy titkári és három főnöki készülékből álló főnök-titkári berendezésben végződhetett. A vonal távbeszélő alközponton, vagy más hálózat központjához való csatlakoztatását megtiltották.

A Kormányhatározattal bevezették a „K” állomás előfizetési és beszélgetési díját, melyet a MATÁV RT. Helyközi Távbeszélő Igazgatóságának Budapesti Távközlési Gócüzeme díjszábaása után kellett kifizetni.

1993.-ban a telefonrendszer mind sűrűbb meghibásodása, az elavult technika miatt korszerűsítése mellett döntöttek, létrehozva ezzel egy új „Kormányzati” távbeszélő hálózatot. A korszerűsítés, átalakítás elmaradt, a MATÁV privatizációja során bekövetkező jelentős fejlesztések miatt meghatározatlan időre elhalasztották.

Több, egymásnak ellentmondó elemzés után végül megszüntetésére, teljes felszámolására a Miniszterelnöki Hivatal javaslatára 1996. február 28.-án került sor.

Solti István nyugállományú mérnök alezredes

A „K” központ gépterme a rendezővel leszerelése után a BTG-ben

A központ megmaradt vizsgáló asztala

Az utoljára kiadott „K” telefonkönyv:

